

En analys av *GenoChoice* av Virgil Wong

Karin Wagner

karin.wagner@ckk.chalmers.se

Centrum för kunskapsbildning och kommunikation, Chalmers

Paper från ACSIS nationella forskarkonferens för kulturstudier, Norrköping 13–15 juni 2005.

Konferensrapport publicerad elektroniskt på www.ep.liu.se/ecp/015/. © Författaren.

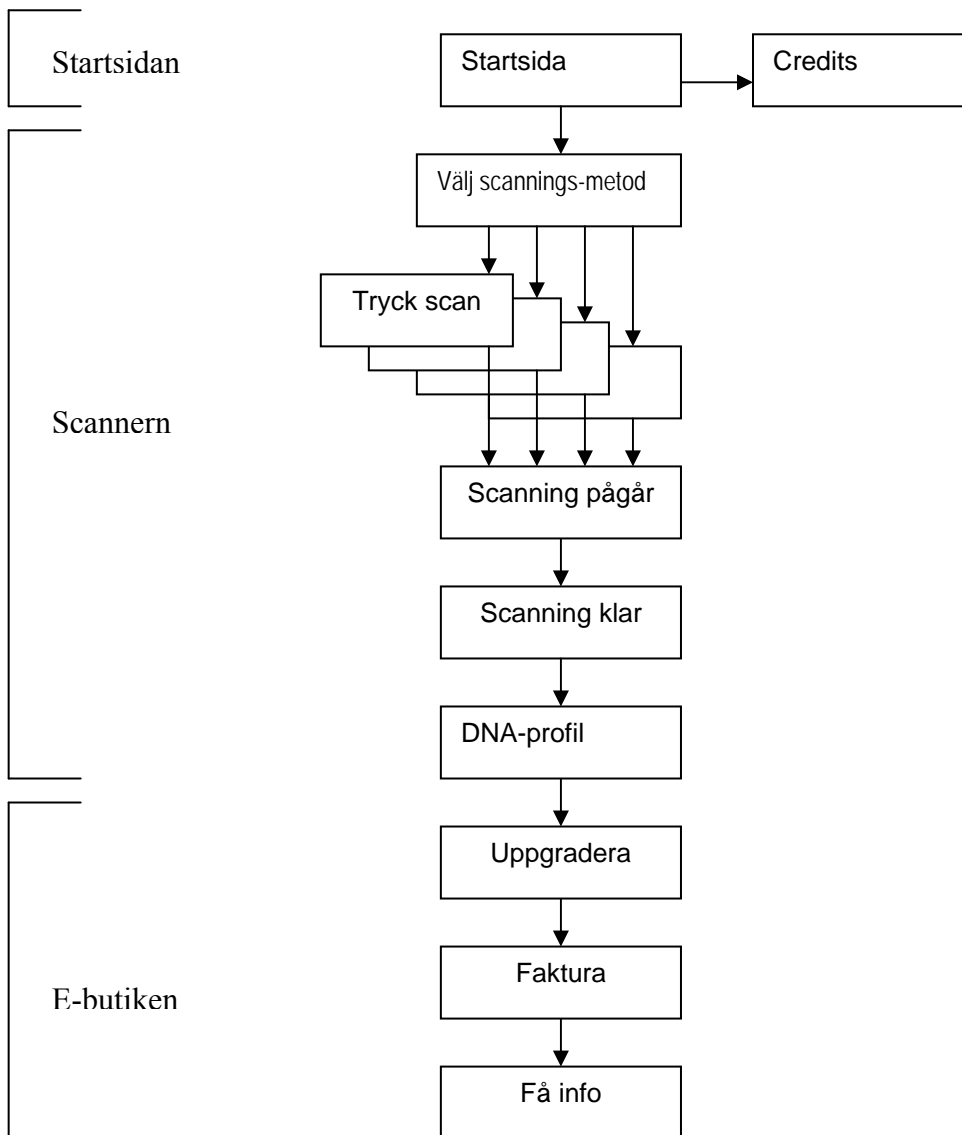
Abstract

Som en trovärdig webbsajt för ett sjukhus ter sig detta satiriska nätkonstverk, där besökaren får lämna sin DNA-kod och beställa ett skraddarsytt barn och minimera dess genetiska defekter efter en fastställd prislista. Konstnären utnyttjar mediets interaktivitet och sin kunskap om webbdesignens konventioner, för att dra in besökaren i verket. *GenoChoice* fokuserar på etiska frågor om reproduktion och tänjer på gränserna för vår tillit till vetenskapen. Hur ska pas vetenskaplig auktoritet, både vad det gäller medicin och datateknik? Vilka beslut måste föräldrar vara beredda att fatta i framtiden? Är verkets scenario så osannolikt eller är det på gränsen till möjligt redan nu? Analysen av detta verk tar upp dessa frågor och belyser det samtidigt i ljuset av annan samtidskonst.

En analys av *GenoChoice* av Virgil Wong

GenoChoice är ett nätkonstverk av Virgil Wong, en amerikansk konstnär med kinesiskt påbrå. Den första versionen skapades 1998, året därpå publicerades det på nätet och ställdes ut på The Alternative Museum i New York.¹ Senare har han även gjort en nyare version, som bygger på korta videofilmer, och båda versionerna ligger fortfarande ute på nätet. Verket är satiriskt och kretsar kring genteknik, kloning och konstgjord befruktning. Det ger upphov till många etiska frågor, som vilken rätt föräldrar har att bestämma över sina ofödda barns egenskaper och hur en föräldrakonstellation egentligen kan se ut. Jag har valt att skriva om den ursprungliga html-versionen, som till skillnad från den senare Quicktime-versionen inte innehåller filmmaterial, utan bygger på text och stillbilder. Innehållsmässigt skiljer sig de båda versionerna inte åt. Strukturschemat nedan kan läsas parallellt med den skriftliga beskrivningen och analysen av verket.

¹ <http://www.genochoice.com> 050505.

Jag kommer att använda mig av litteraturteoretikern Gérard Genettes begrepp *paratext*, som innefattar alla de element som förmedlar en bok till läsaren. Hit hör t.ex. titelsida, boktitel, förord och efterord. Även sådant som inte direkt är fysiskt knutet till verket, men ändå hänger samman med det, som anmälningar, hänvisningar och citering av det, räknar Genette som paratext.² När en roman filmatiseras, kan filmen betraktas som en form av paratext till boken, och om filmmusiken ges ut på cd kan denna i sin tur betraktas som paratext till filmen. Paratext kan även appliceras på en webbsajt, där titeln kan räknas som paratext, både den titel som anges explicit på första sidan och den meta-titel som anges i html-koden och som syns överst i webbläsarens fönsterlist. Vissa webbsajter inleds med en avskalad förstasida, där bara titeln anges och det enda ”val” som finns för användaren är att klicka på Enter, alternativt välja mellan svensk och engelsk version. En sådan introduktionssida kan liknas vid titelsidan i en bok och kan därmed betraktas som paratext. Detta litteraturteoretiska begrepp lämpar sig väl för att identifiera olika delar av en webbsajt och sätta dem i relation till varandra, vilket är viktigt eftersom gränserna mellan en sajt och dess omgivning är flytande. Paratextelementen i *GenoChoice* bidrar också till att skapa den verklighetskänsla som är central för verkets effekt.

GenoChoice steg för steg

Startsidan

Sida 1. Startsidan kan delas in i tre horisontella partier. Överst finns ett sidhuvud med sjukhusets namn och logotyp mot en bakgrundsbild som föreställer själva sjukhusbyggnaden. Till vänster i huvudet finns länkar och texten ”All the miracles of modern medicine.” Nästa del består av rubriken, eller snarare logotypen, *GenoChoice*. Till vänster står en kvinnlig läkare iförd vit rock, med ett stetoskop runt halsen och med en ultraljudsbild/röntgenbild i handen. Under rubriken sitter två nakna bebisar med ryggen mot oss. Den ene håller handen på den andres axel och de blickar bort mot en jordglob som ligger bakom rubriken. Textremsor med texten ”The Best of Nature Before You Nurture” är placerade över barnens ryggar. Överst till höger finns ytterligare en bebis, som illustrerar ett positivt omdöme om sajten hämtat från The Los Angeles Times, ”The ultimate e-commerce site of the future.”. Under denna bild finns tre runda knappar, där man kan välja vilken version av *GenoChoice* man vill använda, html, QuickTime eller Flash. Den tredje och sista delen av startsidan består i huvudsak av ett introducerande brev ställt till presumtiva kunder/föräldrar. Texten ”Credits” står under brevet. Bilden på den kvinnliga läkaren sträcker sig ner till denna del och ramar in sidan från vänster. Under bilden finns hennes namn och titlar. Bakgrundsfärgen är turkos.

Denna första sida innehåller mycket information och den har en komplicerad komposition. Många bildplan skapar djup i bilden. Ultraljudsbilden som läkaren håller i överlappar texten *GenoChoice*, textremsorna befinner sig framför de sittande bebisarna, vars huvuden överlappar texten *GenoChoice*, som i sin tur ligger framför jordgloben. Bildrutan med den skrattande bebisen till höger och de tre knapparna har inget konkret förhållande till de övriga bildelementen, men bildrutan, som är platt, ser ut att ligga längre in i bilden, än de tredimensionella knapparna, som liksom sticker ut mot betraktaren.

Fotografierna på människorna har en visuellt mer framträdande roll än själva texten. Det våra blickar främst dras till är läkaren till vänster och bebisen till höger, vars ansikten är vända mot oss och vars blickar är riktade mot oss. De två sittande bebisarna som ingår i logotypen i mitten riktar blickarna mot en jordglob. De är tillsammans och förefaller ha siktet inställt mot framtiden, en bild som påminner om W. Eugene Smiths fotografi *The walk to*

2 Se vidare min avhandling, där jag använder begreppet i verkanalyserna. Karin Wagner, *Fotografi som digital bild. Narration och navigation i fyra nordiska konstverk*, 2003. Gérard Genette, *Paratexts. Thresholds of interpretation*, 1997.

paradise garden.³ Denna klassiska bild föreställer två små barn som går hand i hand och just kommer ut från en tunnel av lövverk, från mörker till ljus. Språkbandet med texten ”The Best of Nature Before You Nurture” anspelar på debatten om arv eller miljö, som på engelska heter ”the nature-nurture debate”. Citatet från Los Angeles Times är en del av paratexten, ett omdöme hämtat från ett annat medium, en dagstidning, på liknande sätt som recensenter brukar citeras i baksidestexten på böcker.

Introduktionsbrevet spelar en viktig roll för att dra in besökaren i verket. Det kan på så sätt betraktas som ett paratextelement. Här gäller det att övertyga besökaren/kunden om det fördelaktiga med att anlita *GenoChoices* tjänster. Kliniken framhåller sin medicinska expertis och att man har tillgång till den senaste tekniken. Positivt värdeladdade uttryck som future well-being och favorable characteristics, balanseras av negativt värdeladdade ord som cancer, Alzheimer’s, obesity, aggression och dyslexia. Kunden ska både lockas och skrämmas till att anlita *GenoChoice*. Brevet kan ses som en brygga mellan den analoga och den digitala världen, eftersom brevet är ett pålitligt, analogt medium med gamla anor. Det skapar därmed en verklighetskänsla – en hälsning från *rl* till *vr*, alltså från *real life* till *virtual reality*.

Brevet har ingen namnunderskrift, utan det är underförstått att det är den kvinnliga läkaren på bilden som är brevets avsändare. Däremot finns texten ”Credits” direkt under brevet. Denna länk leder till en sida som presenterar konstnären Virgil Wong. Efter ett antal tack kommer rubriken ”about the artist” och därefter följer en kort biografi över Wong. Förutom upplysningar om priser och utställningar får vi också veta att Wong ansvarar för webbdesignen på ett sjukhus i New York och undervisar i medievetenskap på New York University. Genom länken till denna sida ges alltså besökaren en möjlighet att redan från början sätta in sajten i en konstkontext. Creditsidan är ett typiskt paratextelement, som kan jämföras med författarpresentationen på ett bokomslag. Det mest centrala paratextelementet är för övrigt verkets titel, *GenoChoice*. Det består av lika delar ”gen” och ”val”, alltså möjligheten att välja gener (till sin avkomma). Det stavas ganska likt ordet ”genocide”, som betyder folkmord. Titeln innehåller en positiv komponent, valfrihet, och en negativ, mord. Dessa två skapar tillsammans en konflikt och antyder att innehållet i verket inte är helt oproblematiskt.

Scannern

Välj scanningsmetod

Sida 2. När man gjort sitt val av version, i det här fallet html-versionen, kommer man till en sida där det gäller att avgöra barnets genetiska sammansättning. Det finns fyra möjligheter att scanna in erforderlig DNA: Clone, besökaren kan klona sig själv, eller Hetero, skaffa barn med en partner av motsatt kön, eller Homo1, två kvinnor och en manlig donator, eller Homo2, två män, vars båda DNA används för att skapa ett befruktat ägg. Bredvid texterna finns ikoner, liknande dem som används för att markera herrtoalett respektive damtoalett. Text och ikoner är utformade som rektangulära klickbara knappar. Ovanför dem finns en bild på en DNA-molekyl. Till vänster återfinns logotypen med de två sittande bebisarna. Inramningen är en rektangel där den vänstra halvan är formad som en oval. Bokstäverna A T C G bildar ett bakgrundsmönster i rektangeln.

Tryck scan

Sida 3. På denna sida konfronteras besökaren med själva scanningsproceduren. I det här fallet har Clone valts. Till höger i bild syns nu ett apparatliknande gränssnitt till DNA-scannern. Stiliserade DNA-spiraler finns på båda sidor om själva den grönskimrande oval där besökaren

3 Bilden återfinns bl.a. på följande webbsida,
http://www.masters-of-photography.com/S/smith/smith_children_walking_full.html 050505.

ska placera sin tumme. Kablar sticker ut till vänster, ur uttag markerade med SCSI, 120V och USB. Till höger finns en rund knapp med texten SCAN. I den halva ovalen till vänster finns bruksanvisningen, ett fotografi av en kvinna som sätter sin tumme på en liknande skärm, och texten: "Place your left thumb on the blinking oval and click 'SCAN'". (Om något av alternativen Hetero, Homo1 eller Homo2 hade valts, hade det istället funnits två knappar med texten SCAN under varje spiral, och en knapp med texten GO! under den gröna ovalen.)

Scanning pågår

Sida 4. Nästa sida visar att scanning pågår. Den halva ovalen till vänster är nu fylld av rader av animerade bokstäver, A, G, T och C. De två spiralerna på var sin sida om den gröna ovalen är här också animerade, och beskriver en uppåtgående rörelse. Den runda knappen anger Scanning.

Dessa tre inledande sidor har en gemensam layout, som bygger på en rektangel vars vänstra del är formad som en oval. Den högra delen innehåller först de fyra möjligheterna för scanning. Därefter omvandlas den till ett gränssnitt för scannern. Den vänstra, ovala delen innehåller först logotypen och därefter instruktioner och bilder som berör själva scanningen. Rektangeln är en lagom vag grafisk konstruktion som kan tjäna olika syften i olika faser av scanningen, men som ändå håller ihop denna del av verket till en visuell enhet. När scanningen ska ske har högerdelen av rektangeln omvandlats till en slags apparat, med ett rektangulärt djupt liggande fönster där den blinkande ovalen befinner sig. Scannern ges på detta sätt tredimensionalitet och till "apparatkänslan" bidrar även den gröna laserljusfärgen. Rörelsen i bilden under scanningsprocessen ger ett intryck av aktivitet, att apparaten är i funktion. Kablarna leder bakåt till en antydd dator, där alla data kommer att bearbetas och lagras. USB och SCSI är standarder för att koppla ihop datorer med kringutrustning.

Scanning klar

Sida 5. Överst på sidan finns en reklambanner till en blöjfabrikant samt en modifierad form av logotypen. Texten "done scanning!" är annars det dominerande inslaget på denna sida, där besökaren ombeds skriva in sitt namn och ett lösenord för att skydda sin DNA-profil.

DNA-profil

Sida 6. Reklambannern på denna sida uppmanar kvinnor att lura den biologiska klockan genom att låta frysa in sina ägg hos företaget Eggfrieze Inc. Huvudinnehållet på sidan är två tabeller som anger den genetiska profilen för besökaren och indirekt för dennes blivande barn. Den första tabellen räknar upp ett antal beteendestörningar, den andra ett antal sjukdomar, som besökaren har/bär på anlag för och den risk som barnet löper att ärva dessa störningar/sjukdomar. I båda tabellerna finns en knapp med texten "Upgrade", och längst ner på sidan uppmanas besökaren göra detta, med texten: "Don't let your children inherit your genetic shortcomings."

När besökaren ombeds att identifiera sig med namn och skydda sin profil med ett lösenord, påminns han om att det är känslig information det rör sig om, något som är viktigt för den personliga integriteten. Den som nyss kände oro för att ha lämnat ut sina personliga data till en okänd sajt på Internet, blir här lugnad av att försiktighetsåtgärder kan vidtas. Detta är en parallell till hur e-butiker poängterar att det är säkert att lämna sitt kreditkortsnummer på deras sajt. Situationen är alltså bekant, nästan som en Internet-ritual. Därefter får besökaren sin genetiska profil presenterad för sig. (Programmet fungerar så att det för varje ny besökare slumpgenereras en uppsättning anlag och sjukdomar, detta är alltså inga statiska webbsidor.) Anlag för beteendestörningarna anges i fallande sannolikhetsordning. Homosexualitet 98 %, impulsivitet (novelty seeking) 85 % och så vidare till det sista anlaget, Shprintzens syndrom 5 %. Risken att bära på anlag för sjukdomar är 65 % för hjärtfel ner till 7 % för Fragile X-

syndromet. Uppställning i tabellform och angivande av procenttal ger ett vederhäftigt och vetenskapligt intryck. (Alla dessa syndrom existerar och är alltså ej påhittade.) Värt att notera är också att blandningen mellan breda beteckningar som hjärtfel och specifika beteckningar på ovanliga syndrom, när det gäller sjukdomsanlagen. På samma sätt samsas under rubriken beteendestörningar fenomen som homosexualitet, schizofreni och Shprintzens syndrom.

Genom denna blandning uppnår konstnären två saker: besökaren kommer sannolikt att hitta beteckningar som han känner igen, samtidigt som han kommer att stöta på okända medicinska beteckningar som får honom att tro att sajten bygger på medicinsk expertis.

Reklambannern kan ses som ett paratextelement, eftersom bannrar ofta förekommer på webbsidor men inte ingår i det egentliga innehållet. Att ”riktiga” webbsajter har sådana och att bannern på sidan fem leder till ett existerande företag förstärker realismen hos nätkonstverket.

E-butiken

Uppgradera

Sida 7. På denna uppgraderingssida kan besökaren beställa reparation av sina gener, så att risken för att få de ovan nämnda beteendestörningarna eller sjukdomarna elimineras. I tabeller anges kostnaden för varje reparation i dollar. Här kan man också välja kön, hårfärg, ögonfärg och längd på sitt barn. Slutligen kan man välja att förbättra sitt barns intelligens eller idrotts-talang. När besökaren kryssat i önskade rutor återstår bara att se fakturan.

Faktura

Sida 8. Fakturasidan ges i tabellform, med en totalsumma längst ner. Texten ”Congratulations!” avslutar sidan, som också innehåller en bekräftelse på att alla utlägg kommer att täckas av besökarens försäkringar. En knapp med texten ”Make my baby” leder vidare till *GenoChoices* sista sida.

Få info

Sida 9. Fyller besökaren i sin mejladress här kommer hon att få fortlöpande information om barnets utveckling. När man anmäler sig får man en gratis surrogatmamma och tillgång till *GenoChoices* revolutionerande nioveckors havandeskapsprogram. Till vänster på sidan finns ett fotografi på två stolta föräldrar och deras vittnesmål om hur *GenoChoice* blev deras räddning mot barnlöshet.

E-handeldelen började egentligen redan i slutet av sidan med den genetiska profilen. Där uppmanas besökaren att se till att hans barn slipper ärva hans genetiska tillkortakommanden, och därför uppgradera sin profil. Här appellerar *GenoChoices* upphovsman till föräldrars önskan om ett bättre liv för sina barn än de själva haft. Ett starkt försäljningsargument, som ska leda till att besökaren klickar på knappen Upgrade. Denna term leder tankarna till uppgraderingen av en dator eller datorprogram. Människan blir här likställd med en maskin som kan förbättras och repareras.

På nästa sida, där kostnaderna presenteras, används just uttrycket kostnad för reparation, som anges för varje störning/sjukdom i de två tidigare nämnda tabellerna. Att eliminera risken för homosexualitet kostar 5 875 \$, för schizofreni 8 354 \$, för Fragile X-syndromet 4 128 \$ etc. När man kryssat i önskade alternativ och dessutom valt hårfärg mm, kommer man fram till bonusuppgraderingarna, som gäller ökning av egenskaper som idrottstalang och intelligens. Detta gör att försäljningen slutar i en mer positiv ton, istället för enbart handla om eliminering av negativa egenskaper. Ett typiskt försäljningsknep är också att erbjuda en tidsbegränsad rabatt – denna vecka är det halva priset på intelligensökning och minnesförbättring! För att få besökaren/kunden att gå vidare till fakturasidan utlovas produktionsstart av barnet

inom en vecka. För att parera den ev. chock som slutsumman på den följande sidan kan framkalla, gratuleras besökaren till att hans försäkring kommer att täcka alla kostnader. Nu återstår endast det sista valet, att godkänna verkställandet av barn tillverkningen. Den sista sidan är till för att bekräfta för besökaren att hans beslut är riktigt. Han får läsa ett uttalande av tidigare nöjda kunder, ett par som väntar barn som säger att de prövat allt, men ingenting fungerade innan de anlidade *GenoChoice*. Detta uttalande är ett paratextelement, en slags pendang till citatet från Los Angeles Times på första sidan. Besökaren får också veta på vilket sätt kliniken kommer att hålla honom informerad om förloppet. Foton på surrogatmamman, ultraljudsbilder på fostret, uppgifter om graviditeten per mejl fungerar som surrogat för den riktiga varan, och ger kunden något i väntan på den slutliga leveransen.

GenoChoice sätter fingret på viktiga frågor

Med denna blandning av medicinsk terminologi, datorterminologi och försäljningsretorik belyser konstnären Virgil Wong frågor om identitet, kroppslighet, föräldraskap och normalitet. I det följande ska jag närmare granska hur dessa begrepp gestaltas i *GenoChoice*, och i någon mån relatera diskursen kring dem. Jag kommer att anlägga ett genusperspektiv och ett historiematerialistiskt perspektiv på verket.

Identitet genom avtryck

Fingeravtrycket som identifikationsmedel har en lång historia. I Indien vid mitten av 1800-talet började en av den brittiska kolonialmaktens tjänstemän att använda en gammal bengalisk sed, att märka dokument med fingeravtryck. Detta var ett praktiskt sätt att identifiera invånarna i området, men metoden vilade inte på någon vetenskaplig grund. Antropologen Francis Galton bevisade mot slutet av seklet att varje individ har unika fingeravtryck och att de är oföränderliga under hela livet. Därmed framstod fingeravtryck som ett tillförlitligt sätt att identifiera människor. Runt sekelskiftet 1800–1900 började register med fingeravtryck byggas upp för att identifiera kriminella.⁴ Tekniken används fortfarande och vid brottsplatsundersökningar letar polisen numera både efter fingeravtryck och spår som kan innehålla DNA. Den senare tekniken har använts i drygt 15 år, i Sverige förs sedan 1999 ett register över denna slags information. Från början behövdes relativt stora mängder spårmaterial, men utvecklingen går mot att allt mindre spår kan analyseras med framgång. Fingeravtryck är en etablerad teknik och ett begrepp som står för identifikation i det allmänna medvetandet, vilket har medfört att själva ordet fingeravtryck har överförts till den nya tekniken. ”DNA fingerprint” kallas en DNA-profil i dagligt tal på engelska. Den utredning som Justitiedepartementet i Sverige har tillsatt för att utvidga användningen inom kriminalvården har titeln ”Genetiska fingeravtryck”.⁵

När besökaren i *GenoChoice* uppmanas att placera sin tumme på skärmen, är det en kombination av dessa två metoder som konstnären anspelar på. Besökaren förväntas lämna ett genetiskt fingeravtryck. Något underlag för en DNA-analys räcker det inte till, men ett äkta fingeravtryck lämnas faktiskt på glaset. I *GenoChoice* har DNA-analysen inget kriminaltekniskt syfte, men associationerna till denna sfär är oundvikliga. Vad är det egentligen besökaren har lämnat ut? Sin allra mest personliga och känsliga information? Vilka garantier har han för att informationen inte kommer att missbrukas? I vilka register hamnar den? Sådana frågor kan besökaren förväntas ställa sig. The Alternative Museum hade under några år efter utställningen med *GenoChoice* ett arkiv med kommentarer från besökare. En person skrev att han

4 Carlo Ginzburg, ”Ledtrådar. Det teckentydande paradigmatets rötter”, *Ledtrådar. Essäer om förbjuden kunskap och dold historia*, 1989 s. 35-37.

5 Genetiska fingeravtryck, Ds 2004:35 <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/27189> 050524

ångrat att han låtit scanna sin DNA och nu önskade bli struken ur databasen. Denna kommentar tyder på att människor tar för givet att de kommer att hamna i ett register.

Även om man kan identifiera en individ med hjälp av genteknik kan man fråga sig hur mycket av vår identitet som sitter i generna, och om identitet är något som kan uttryckas med abstrakt information.

Kroppslighet, information och reproduktion

Den amerikanska litteraturvetaren N. Katherine Hayles beskriver i sin essä ”The Condition of Virtuality” hur informationsteori, cybernetik och molekylärbiologi utvecklades vid tiden efter andra världskriget. Utmärkande för dessa discipliner var tanken att den mänskliga kroppen och informationen om den kan betraktas som separata enheter. Dessa enheter står i ett hierarkiskt förhållande till varandra, där informationen har övertaget. Claude Shannons informationsteori, som var avsedd att tillämpas inom ett begränsat tekniskt område, kom i Norbert Wieners framtidsvisioner att leda vidare till tanken att mönstret av en människa skulle kunna överföras från en plats till en annan genom telegrafi. Hayles driver tesen att all information är beroende av sin materiella bas, och menar att förkroppsligandet av information är en viktig dimension som det inte går att bortse ifrån.⁶ Om kroppen kan beskrivas och överföras som information, då vore nästa steg att kroppar också kan reproduceras utifrån denna information, och därmed befinner vi oss i ett scenario likt *GenoChoice*. Här är kopplingen mellan den egna kroppen och dess reproduktion bruten. Föräldrarnas länk till barnet bygger på information. Det fordras visserligen fortfarande en surrogatmoder, men själva den kroppsliga föreningen mellan två personer av olika kön är överspelad. Fostret skickas bort för att växa någon annanstans och föräldrarna iakttar det på distans. Att anlita ammor och att skicka iväg barn för att de skulle få en bra uppfostran och utbildning var vanligt förr i de övre samhällsskikten, men att själva befruktningen och graviditeten skulle kunna ske utan kroppslig inblandning av föräldrarna var en idé som bara förekom i myter. (Jag tänker då framförallt på myten om storken som levererar nyfödda spädbarn genom skorstenen.)

Allra störst inflytande på vår syn på sexualitet och reproduktion har religionen utövat. I den kristna mytologin framställs barnalstring utan kroppslig förening som idealet. Jesus kom till genom en obefläckade avelse, och Marias jungfrufödsel lämnade henne fri från synd. Det finns en stark koppling mellan skuld och sexualitet i vår västerländska kultur, och *GenoChoice* kan tolkas som ett sätt att frigöra sig från denna koppling, samtidigt som verket sätter ”naturens lagar” ur spel. Sett i detta sammanhang skulle Maria kunna betraktas som den första surrogatmodern, och Jesus som en klonad son till Gud.

Föräldraskap i olika konstellationer

Vilka olika föräldrakonstellationer kan man finna i *GenoChoice*? Den ensamstående föräldern, två föräldrar av olika kön och två föräldrar av samma kön. När besökaren får välja mellan fyra olika sätt att scanna sin DNA-profil betyder det också att olika former för föräldraskap jämförs och i någon mening likställs. Reproduktion genom att lämna sin DNA-information är inte möjligt, men det finns olika former för konstgjord befruktning som förekommer och som *GenoChoice* för tankarna till. Att kлона sig själv innebär att man blir ensam förälder till ett barn som är en kopia av föräldern. Ännu har ingen klonat en människa, men försök med djur har varit framgångsrika, sedan 1997 då ett får klonades av brittiska forskare. En debatt pågår runt om i världen huruvida kloning av människor ska förbjudas i lag, och i de flesta europeiska länder finns det redan sådan lagstiftning.⁷ Att heterosexuella par genomgår prov-

6 Hon utvecklar denna tankegång vidare i boken *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature and Informatics*, 1999.

7 Kloning, http://www.forskning.se/servlet/GetDoc?meta_id=3829#10 050505. Se även Gregory Stock, *Redesigning Humans: Our Inevitable Genetic Future*, 2002.

rörsbefruktning är numera en rutinbehandling. Lesbiska par kan genomgå insemination, vilket antyds i förklaringen till alternativet Homo1, där två kvinnor och en manlig donator krävs. För ett homosexuellt manligt par finns ännu ingen möjlighet till konstgjord befruktning, men teoretiskt sett finns det inget som talar för att Homo2 inte skulle kunna bli verklighet.⁸ Det som hänt sedan *GenoChoice* publicerades är att asiatiska forskare 2004 lyckats avla fram en mus med två mammor, men alltså inte med två pappor.

Om man förflyttar fokus från de gentekniska aspekterna av föräldraskap och istället ser till de sociala, vidgas fältet av möjligheter ytterligare.⁹ Barn kan växa upp med en ensamstående förälder, med far- eller morföräldrar, i ett kollektiv, med styvföräldrar, med fosterföräldrar eller med adoptivföräldrar. Många barn har skilda föräldrar och lever i nya utvidgade kärnfamiljer med styvsyskon som växelvis bor hos den ena och den andra föräldern.¹⁰ Nya ord som ”plastpappa” och ”bonusmormor” har uppkommit. Plast betecknar något som inte är äkta, men ”plastpappa” har inte en lika negativ klang som styvpappa. Mer stringenta beteckningarna krävs inom juridiken, där både den nya tekniken och de nya sociala relationerna har avsatt spår i språkbruket. I ett examensarbete i juridik nämns följande begrepp: genetiska föräldrar, biologiska föräldrar, rättsliga föräldrar, umgängesföräldrar, boföräldrar och sociala föräldrar.¹¹ Statens medicinsk-etiska råd använder några av dessa begrepp och förklarar dem på följande sätt:

Rådet använder därför tre begrepp; nämligen genetiskt, biologiskt och socialt föräldraskap. Med genetisk förälder avser vi den person som genom sina spermier eller ägg bidragit till barnets uppkomst. Med biologisk förälder avser vi den kvinna som genomgår graviditeten och föder barnet. (Mannen kan med denna definition inte vara biologisk förälder.) Med social förälder avser vi den som tar hand om eller avser att ta hand om barnets vård och fostran.¹²

Här skiljer sig språkbruket från allmänspråket, där både pappan och mamman kan räknas som biologiska föräldrar.

Följande citat har jag hämtat ur en diskussionslista på sajten Feminetik:

I tråden "Kvinnor tar hand om barn och tappar karriären" har nu uppstått en diskussion om jämlikheten i föräldraskapet och fenomenologin i mäns och kvinnors föräldraskap – är det jämlikt? Kan det bli jämlikt? Är begreppen "far" respektive "mor" likvärdiga och utbytbara? Är det genetiska föräldraskapet det egentliga föräldraskapet? Ska genetiskt släktskap automatiskt meritera till "jämlikt föräldraskap"?¹³

Kan man likställa olika former av föräldraskap? Vilket är det egentliga föräldraskapet? Det är just sådana frågor som *GenoChoice* ger anledning att fundera över. En rimlig tolkning av sätet att presentera de fyra scanningsalternativen i *GenoChoice* är att de kan betraktas som likställda. Det heterosexuella alternativet står inte först och framställs inte som det enda ”riktiga”. En viktig fråga inom gayrörelsen har länge varit att motsätta sig den heteronorma-

8 Theresa Pinto Sherer, *Can two men make a baby? Researchers say it's possible, but lawmakers must pave the way.* <http://archive.salon.com/mwt/feature/2001/01/31/eggs/print.html> 050505.

9 För forskning om släktskap och genteknik utifrån ett antropologiskt perspektiv, se t.ex. Sarah Franklin och Susan McKinnon (red.), *Relative Values: Reconfiguring Kinship Studies*, 2001.

10 Kristina Larsson Sjöberg, *Barndom i länkade familjesystem. Om samhörighet och åtskillnad*, 2000. Margareta Bäck-Wiklund, Thomas Johansson (red.), *Nätverksfamiljen. Modernitet och mångfald*, 2003.

11 Lena Celander-Jørgensen, *Föräldraskap och vårdnadsansvar ur ett manligt genusperspektiv*, examensarbete i civilrätt, Stockholms universitet, 2003.

12 *Assisterad befruktning*, yttrande från Statens medicinsk-etiska råd, 04051995 <http://www.smer.gov.se/svenska/yttranden/befruktning.htm> 050505.

13 Ur ett inlägg av signaturen Kryssset, <http://feminetik.se/diskutera.php?fid=3&mid=69158> 050505.

tiva samlevnadsideologin och ett krav har varit att personer av samma kön ska kunna ingå äktenskap. Mera radikala röster anser att detta inte främjar en genomgripande förändring av samlevnadsformerna, som borde kunna tillåta många fler konstellationer.¹⁴ Värt att notera är därför betoningen i *GenoChoice* vid föräldrar som ett par. På sidan 2, där besökaren ska välja scanningsmetod, visas alla alternativen med två ikoner. I fallet med kloning står det visserligen ett ”eller” emellan ikonerna, för att visa att det rör sig om en man eller en kvinna. Även de sittande bebisarna är ett par. På denna sida finns sammanlagt fem parbilder, vilket gör att begreppet ”par” understryks visuellt. I texten till Homo1 omnämns en manlig donator, men han är med som en slags katalysator, inte som en fullvärdig förälder – bilden på föräldrparet visar två kvinnor. Den traditionella konstellationen mamma-pappa-barn utmanas av dessa scanningsalternativ, som det queera budskapet till trots förmedlas av de traditionella symbolerna för kön – män i byxor, kvinnor i kjol.¹⁵

Normalitet, utanförskap och varuekonomi

Francis Galton som introducerade fingeravtrycket som en unik identifieringsmetod är också upphovsman till begreppet eugenik (rashygien). Grundtanken med denna lära är att den mänskliga rasen bör förfinas genom att begåvade människor uppmuntras till att föröka sig, medan mindre dugliga individer avråds. I *GenoChoice* ges alla föräldrar möjlighet att ta ansvar för rasens förbättring genom att köpa sig fria från negativa anlag och egenskaper hos avkomman. Juristen Jennifer Fitzgerald diskuterar i sin artikel ”The Human Genome Project and the Commodification of Self” den moderna genteknikens konsekvenser för handikappade.¹⁶ Hon menar att risken är stor att de kommer att bli ännu mer marginaliserade av samhället, genom bruket av selektiva aborter, begränsad tillgång till medicinska resurser och inskränkningar i möjligheterna till att teckna försäkringar. Normalitet kommer att bli ett begrepp med ännu snävare ramar än det nu har. Mer än dessa praktiska konsekvenser ser hon en fara i den förändring av det allmänna medvetandet som följer med ett likställande av genetisk information och mänsklig identitet. Hon drar en parallell till det indiska kastsystemet: är man fattig och sjuk beror det på att man är född till den kast som bestäms av ens karma, ens sammanlagda handlingar och levnadssätt. Så länge det inte går att bota de sjukdomar som kan diagnosticeras med hjälp av gentekniken, finns det en risk för att samma deterministiska synsätt kommer att råda även i västerlandet. Vidare kritiserar Fitzgerald vetenskapen för att vara nära sammankopplad med kapitalistisk ideologi. Detta gör att ett beslut att föda ett handikappat barn kan ses som ett irrationellt ekonomiskt val, som belastar samhället i stort, inte enbart de närmast berörda. Hon citerar andra forskare, som Herman Meininger, som talar om att föräldraskap idag mer handlar om ”child management” än om personliga relationer.¹⁷

Fitzgerald skriver att liksom kung Midas i den grekiska myten förvandlade allt han rörde till guld, så förvandlar den västerländska kapitalismen allt den rör vid till varor. En sådan historiematerialistisk analys lämpar sig väl för *GenoChoice*. Föräldrar kan här beställa ett barn via postorder. Barnet ska sedan produceras, levereras och faktureras. I denna varuprocess kan *GenoChoice* ses som marknadsföringen av produkten. Alla de ”genreparationer” som eliminerar risken för sjukdomar och beteendestörningar som nämns i den genetiska profilen har ett pris – och det är upp till kunden att bestämma vilka som anses värda att satsa på. Jag har tidi-

14 Lennart Andersson, ”Att begära äktenskap och adoption är inte queer”, *Göteborgs Fria Tidning*, 050423.

15 Den österrikiske sociologen Otto Neurath utvecklade på 1920-talet sitt system *Isotype* (International System of Typographic Picture Education), vilket lade grunden till de internationella symboler som nu finns på flygplatser m.m.

16 Jennifer Fitzgerald, ”The Human Genome Project and the Commodification of Self”. *Issues in Law & Medicine*, vol. 14, nr 2, 1998.

17 Herman Meininger, *Parental Decisions After Prenatal Diagnosis of Foetal Defects*. Papper presenterat på 10th World Congress of the International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities, 8 juli 1996. Helsinki, Finland.

gare nämnt hur *GenoChoice* använder sig av gängse försäljningsstrategier, som kampanjpriser mm. Till dessa kan fogas att sälja en huvudprodukt till ett lågt pris eller ge bort den gratis, medan man tar in vinsten på tillbehör eller uppgraderingar. Så fungerar bil- och motorcykelindustrin, och så fungerar *GenoChoice*. Här är det så att själva barnet är helt gratis, och det är uppgraderingar som genererar intäkterna till företaget. Redan på startsidan får besökaren en fingervisning om att det handlar om fortplantningens kommodifiering och inlemmande i en varuekonomi, genom citatet ur Los Angeles Times, där *GenoChoice* kallas "The ultimate e-commerce site of the future." Det kan tyckas vara en extrem utveckling, men pengar är redan inblandade i metoder som används idag, som provrörsbefruktning och insemination. Även adoption medför kostnader för föräldrarna.

Trovärdig information eller uppenbar satir?

Frågan om hur *GenoChoice* ska tolkas är inte helt given. För många ter verket sig genast som orimligt, för andra tar det kanske lite tid att inse dess fiktiva karaktär och vissa kanske inte "genomskådar" det alls. Det handlar om i vilken kontext man möter informationen och vilka referensramar man har. Konstnärer som har Internet som arena utnyttjar mediets inbyggda ambivalens vad beträffar sammanhanget. Varifrån kommer informationen? Vem äger sajten? Kommer besökaren in från första sidan eller på en sida mitt i? Man kan tala om nätkonst som platsspecifik konst, och jag återkommer längre fram med andra exempel på detta.

Något som försvårar för en besökare att bedöma *GenoChoices* trovärdighet är att teknologins och vetenskapens framsteg är svåra att följa. I populärvetenskaplig press presenteras ofta de senaste vetenskapliga rönen på ett fantasieggande sätt och fantastiska framtidsvisioner målas upp.¹⁸ På *Popular Science* webbsajt finns ett specialnummer som behandlar kroppens framtid. Från att räkna upp avancerade projekt som redan är under utveckling – chips som kan opereras in i hjärnan så att vi kan styra maskiner med våra tankar, lungor som kan tillverkas i laboratorier och piller som gör oss smartare och mer kreativa – övergår författaren till att spekulera om framtiden:

What will it be like when medications can make a person more monogamous—or religious—and babies can be brought to term in artificial wombs? Read on to learn scientists' plans for altering everything from your bathroom medicine cabinet to your own brain.¹⁹

Hur skapas trovärdighet i GenoChoice?

Wong använder en blandning av visuella och språkliga medel för att skapa trovärdighet. Det första besökaren möter är bilden av den kvinnliga läkaren, där hon står i sin vita rock med ett stetoskop om halsen och en ultraljudsbild i handen. Här har vi bilden av Läkaren, en medlem av den yrkesgrupp som troligen åtnjuter störst förtroende i vårt samhälle. Hennes akademiska titlar bidrar också till att göra henne till en auktoritet. Om vi sedan tänker oss det är hon som skrivit introduktionsbrevet, med dess bruk av medicinska termer och dess övertalande tonläge, tar detta besökaren ännu en bit på vägen mot att acceptera sajten som "seriös". I bakgrunden av RYT Hospitals logotyp överst på startsidan skymtar sjukhusbyggnaden, som visar att det är en stor institution och som fungerar som en symbol för trygghet. Webbsajten är mycket lik andra sjukhussajter och själva webbdesignen skulle mycket väl kunna användas av ett riktigt sjukhus.²⁰

18 Se t.ex. Cecilia Åsberg, *Genetiska föreställningar. Mellan genus och gener i populär/vetenskapens visuella kulturer*, 2005.

19 John MacNeill, "The Future of the Body", *Popular Science*, juli 2005, 050830

<http://www.popsci.com/popsci/futurebody/6a0d9371b1d75010vgncvcm1000004eebcddrcrd.html>.

20 Som jämförelse, se <http://www.nyackhospital.org/default.htm> <http://www.ivinsonhospital.org/> 050505.

I nästa steg, själva scanningen, finns det en verklighetsanknytning genom att apparater som kallas DNA-scanners existerar. De ser visserligen inte ut som den i *GenoChoice*, och de fungerar genom att ett prov sätts in i dem. Det som talar för att *GenoChoices* scanner skulle kunna fungera är det finns pekskrämar som är känsliga för tryck. Besökaren lämnar faktiskt ett fingeravtryck på skärmen och endast ett litet prov med hårstrå eller saliv räcker för att DNA ska kunna utvinnas. Dessa tre saker sammantaget gör att tumavtryck som DNA-källa inte är helt otänkbar. I texten ges precisa instruktioner, ”Placera din vänstra tumme på den blinkande ovalen”. Längre fram, i DNA-profilen och prislister, finns exakta angivelser av procent och priser. Dessa skenbart noggranna uppgifter ger ett vederhäftigt intryck. Här kan man anknyta till Roland Barthes realismbegrepp, som han bl.a. utvecklar i *Mythologies*.²¹ Där ger han många exempel på hur kulturella fenomen med hjälp av realistiska konstgrepp fås att framstå som naturliga, när de i själva verket är en del av en konstruerad myt (om nationen, litteraturen, osv.). I sin essä *L’effet du réel* beskriver han hur Gustave Flaubert använder exakta detaljer, som är ovidkommande för berättelsens framskridande, men som ökar realismen hos texten.²² Wong använder samma slags grepp när han instruerar besökaren att sätta just *vänster* tumme mot skärmen. Siffrorna i tabellerna skulle kunna bytas ut mot andra värden, det spelar ingen roll för själva berättelsen, men det faktum att de anges exakt gör profilen mer verklighetstrogen och därmed övertygande.

Hur antyds satir?

Även om jag nyss argumenterade för att scanningsproceduren skulle kunna uppfattas som trovärdig, kommer jag nu att framföra den som ett huvudargument för att verket ska uppfattas satiriskt. Även om det vore tekniskt möjligt att scanna DNA på detta sätt så är det osannolikt ur säkerhetssynpunkt. Arten av affärstransaktion kräver dessutom personlig kontakt och kontraktsskrivning av mer komplicerat slag än att klicka på ok på en webbsida. Ett annan viktig varningssignal är den nioveckors accelererade graviditeten, som utlovas på sista sidan. Detta är mig veterligen ingenting som ingår i diskursen kring genteknik. Om besökaren väljer att utforska övriga delar av Ryt Hospitals verksamhet, genom länkarna överst på startsidan, måste det sammantagna intrycket bli att det inte rör sig om något sjukhus som existerar i sinnevärlden. Här finns projekt som handlar om manlig graviditet, om musen Clyven som med hjälp av stamceller fått mänsklig intelligens och NanoDocs, små robotar som lever inuti blodet och botar sjukdomar.

På profilsidan finns en reklambanner som leder till ett riktigt företag, Luvs.com. På nästföljande sida finns däremot en reklambanner som leder till ett påhittat företag. Med sloganen ”Freeze your eggs now!” vill Eggfrieze Inc. få oss att anlita deras tjänster. Detta ser jag också som en markör för satir.

Länkar till verket

Till paratexten hör också sådant som recensioner och kommentarer om verket. För ett nät-konstverk kan detta fungera genom att en annan sajt länkar till verket, med eller utan kommentarer. Sådär omskrivs *GenoChoice* på en sajt för föräldrar:

Parodies the *American* (or is it universal) desire to have the perfect child. Frighteningly authentic – there's a part of you that wonders if it might be serious. Difficult to decide if it's funny or downright offensive – depends on your mood.²³

21 Roland Barthes, *Mythologies*, 1969.

22 Roland Barthes, “The reality effect”, *French Literary Theory Today. A Reader*. Red. Tzvetan Todorov, 1982.

23 Mumsnet Web guide, <http://www.mumsnet.com/webguide/22.html> 050505.

Flera skolor refererar till verket, som används som utgångspunkt för diskussioner om etik och källkritik. Följande citat är taget från en sida som riktar sig till gymnasieelever som går en utbildning till friskvårdspedagog.

...there is a site on the web that will help students contemplate some of the ethical, legal and social implications of genomic technologies. Some of the options offered on the <http://genochoice.com> website seem to be well beyond current technology and require more than a small pinch of salt to approach credibility. However, the site can trigger discussions of many previously unconsidered topics among young adults and cultivate improved habits of the mind as well as skepticism. When used in this manner, *Genochoice* can provide practice in assessing the credibility of information gleaned from the web.²⁴

På nätet finns Museum of Hoaxes, en sajt som handlar om skrönor och vandringssägner. Där nämns *GenoChoice* i avdelningen Gallery of Hoax Websites.²⁵ Ingen av de hittills nämnda referenserna har betraktat *GenoChoice* som ett konstverk.

Konst på nätet och konst med genetiska förtecken

Även om många besökare inser att *GenoChoice* inte är ”på riktigt”, är det osäkert hur många som skulle klassa sajten som ett konstverk. *GenoChoice* tillhör den typ av nätkonst som kan kallas platsspecifik, som bygger på att den är kameleontisk och kan ”passa in” i olika internetmiljöer utan att tydligt signalera sin status som konstverk. I det här sammanhanget kan hela webben betraktas som en plats, rik på rumsliga metaforer: ordet *site* (som i web site) betyder plats, man säger att man navigerar eller surfar på Internet eller man kallar Internet för en elektronisk motorväg. Toppdomänerna är delvis geografiskt, delvis tematiskt indelade och många består av landskoder, t.ex. “.se” för Sverige. Wongs verk skulle förlora mycket av sin effekt om det ställdes ut som fotografier på ett museum eller trycktes i en bok. Då skulle betraktaren redan från början veta att verket handlar om konst, och ambivalensen som det har på nätet vara försvunnen. Bland övriga konstnärer som arbetar på ett liknande kan nämnas den ryske nätkonstspionjären Alexei Shulgin, vars *Electroboutique* är en långt driven parafra på en e-butik. Hela webbsajten, som lanserades i februari 2005, är uppbyggd med en open source-programvara som är i allmänt bruk av e-butiker. Det innebär att det finns kundvagnar, konton och bästsäljarlistor och allt annat som hör till en sådan butik. Själva sortimentet består däremot av ett antal fantasiprodukter i kategorin hemelektronik, som Shulgin antingen tillverkat eller som skulle kunna vara framställda genom bildmanipulation. Verket kan betraktas som en form av mediekritik.

Susan Collins *Tate in Space* är ett verk som skapades 2002 för webbsajten Tate Online. Det ser ut att vara en integrerad del av Tate-koncernen, vid sidan av Tate Modern, Tate Britain osv. Den inleds med ett förtroendeingivande brev undertecknat av programdirektören Sandy Nairne, där han förklarar att Tate är stolta över att kunna ta steget ut och visa samtidskonst i rymden. På startsidan omnämns att rymdprogrammet består av två delar, en satellit och en webbsajt. För att ge vetenskaplig tyngd åt projektet bad Collins en rymdforskare att ange exakta data för satellitens position, med utgångspunkt i föregivet uppskjutningsdatum och omloppsbanan, och vid vilka klockslag den är synlig från olika platser på jorden. En arkitektävling utlystes inför byggandet av ett galleri, och många förslag kom in. Dessutom fanns ett diskussionsforum, där besökare kunde ge sin syn på vad Tate skulle kunna åstadkomma med sitt rymdprojekt. Det fanns två huvudingångar till verket, genom Tates hemsida och ge-

24 Environmental Health Educators' Quarterly <http://sciencepark.mdanderson.org/cred/newsletters/2002-05.html> 050505 En annat exempel är övning i källkritik på kursen Technology, Teaching, and Learning, lärarutbildning på University of California.

<http://tepservers.ucsd.edu/courses/tep203/fa04/b/classnotes/hoax.html> 050505.

25 <http://www.museumofhoaxes.com/hoaxsites.html> 050505.

nom en avdelning för nätkonst. Den senare ingången annonserade öppet verket som ett konstprojekt med Tate som beställare. Vilken väg besökarna tog påverkade naturligtvis deras uppfattning om verket. Collins menar att de vetenskapliga uppgifterna invaggade många i tron att det verkligen fanns en Tate-satellit, bl.a. lär den brittiska rymdorganisationen ha kontaktat Tate och frågat om de hade tillstånd till uppskjutningen. Här finns en parallell till procenttalen i den genetiska profilen i *GenoChoice*. Liksom Wong har alltså Collins använt precis angivna data för att öka verkets realism. Det Collins ser som projektets mest lyckade resultat är att det stimulerade människor till att fantisera kring och skapa berättelser om rymden, något som tog sig uttryck i arkitekturmodeller, i inlägg i diskussionsforumet och i brev till konstnären.²⁶ Det finns många likheter mellan *GenoChoice* och *Tate in Space*, både vad gäller val av frågeställning och tekniskt och konstnärligt upplägg. De ligger nästan inom rimlighetens gräns samtidigt som de har fantastieggande inslag. Även *Tate in Space* är ett bra exempel på platspecifikt nätkonst.

Utanför nätet finns det många konstnärer som i sina verk kommenterar utvecklingen inom genteknologin. Ett framträdande exempel på detta är Patricia Piccininis utställning på Venedigbiennalen 2003, *We are family*. Till detta verk hör en skulpturgrupp av silikon, människohår m.m. som föreställer ett antal hybrider mellan människa och gris. Vid första anblicken ser det ut att föreställa en sugga som ligger och diar sina ungar, men vid närmare beskådan upptäcker man att suggan uppvisar många mänskliga drag, i kroppsbyggnad, i ansiktet, i händer och fötter. Huden ser ut som en blandning av grishud och mänsklig hud. Även kultingarna har många likheter med mänskliga spädbarn. I verket ingår även andra hybridvarer, och sammantaget förflyttar det betraktaren in i en framtidsvision där gentekniken suddat ut gränserna mellan människor och djur.

Webbsajten *Geneculture* tillhör Suzanne Anker, en konstnär som ställt ut verk som lånar sin bild- och föreställningsvärld från genteknikens område. Som exempel kan nämnas *Sugar Daddy*. *The Genetics of Oedipus* från 1992, som består av kromosomliknande sockerkristaller. Hon har också skrivit böcker i ämnet och varit utställningskommissarie för utställningen *Reprotech: Building Better Babies*, där bl.a. *GenoChoice* ingick, då som interaktiv installation.²⁷

Som konstverk har *GenoChoice* många tolkningsmöjligheter. Det kan inte entydigt tolkas som ett inlägg för eller emot genteknologi, som ofta svartmålas som ett brott mot naturens ordning och som ett hot mot den mänskliga artens existens, av den ena sidan, och som vetenskapens hittills största framsteg och som mänsklighetens räddning av den andra.

Å ena sidan jämsställs homoföräldraskap med traditionella vid val av scanningsmetod, å andra sidan räknas homosexualitet som en beteendestörning i DNA-profilen. Hur går detta ihop? Det är inte troligt att homosexuella föräldrar skulle vilja uppgradera sitt barn till heterosexuella. Jag tror att Virgil Wong här vill fästa uppmärksamheten på två saker. Dels den homofobi som fortfarande finns även i ”toleranta” västerländska länder gentemot homosexualitet, dels debatten om homosexualitetens orsaker, huruvida denna läggning är ärftlig och därmed medfödd, eller om den är möjlig att förvärva. Oavsett vilket betraktades homosexualitet som en sjukdom. Fram till 1944 var homosexualitet olagligt i Sverige, och ända fram till 1979 fanns homosexualitet med i Socialstyrelsens klassifikation över sjukdomar. I västvärlden har attityden till homosexualitet de senaste decennierna förändrats avsevärt till det bättre, även om lagstiftningen släpar efter i många länder. I andra delar av världen är negativa attityder förhärskande och i länder med islamsk lagstiftning, som t.ex. Iran, är homosexuella handlingar belagda med dödsstraff. En repressiv lagstiftning ingår också i det koloniala arvet efter Storbritannien. Zimbabwes president Mugabe har kallat homosexualitet för en ”imported

26 Samtal mellan Susan Collins och Jemima Rellie 040220,
<http://www.dshed.net/digest/04/content/week2/tate.pdf> 050505.

27 <http://www.geneculture.org/cmp/babies.shtml> 050505.

western disease".²⁸ Även om synen på homosexualitet i västvärlden förändrats så att denna sexuella läggning inte längre automatiskt hamnar på den högra sidan i dikotomierna friskt/sjukt och normalt/perverst, existerar homofobi fortfarande i många delar av samhället. Att ta upp homosexualitet under beteendestörningar blir en lättare kollision i verket mot den tidigare toleranta attityden; lägger besökaren märke till detta, eller gör hans kvarvarande fördomar att han förbiser denna inkonsekvens?

Susan Collins kommer i sitt samtal med Jemima Rellie fram till att det som driver besökarna till *Tate in Space* att tro på projektets rimlighet, är deras önskan att det skulle vara sant.²⁹ I *GenoChoices* fall är den största drivkraften bakom att acceptera projektet som en aktuell möjlighet rädslan för barnlöshet och rädslan för att få handikappade barn. I takt med att allt fler människor skjuter upp barnafödandet, ökar dessa risker och det har blivit en samhällsfråga om barnlöshet är ett tillstånd som ska berättiga till kostnadsfri behandling vid allmänna sjukhus. Den psykologiska grunden för *GenoChoices* är alltså människors längtan efter barn, något som Wong har förstått att utnyttja, samtidigt som han belyser frågor om etik och vetenskap som är ständigt aktuella.

28 Peter Tatchell "Not tickling Mugabe's fancy", *Tribune*, 971024.

29 Samtal mellan Susan Collins och Jemima Rellie 040220.
www.dshed.net/digest/04/content/week2/tate.pdf 050505.

Referenser

- Andersson, Lennart, "Att begära äktenskap och adoption är inte queer", *Göteborgs Fria Tidning*, 050423.
- Assisterad befruktning, yttrande från Statens medicinsk-etiska råd 04051995, <http://www.smer.gov.se/svenska/yttrandet/befruktning.htm> 050505
- Barthes, Roland (1982): "The reality effect", *French literary theory today. A reader*, i Tzvetan Todorov (red.), Cambridge: Cambridge University Press, s. 11–17.
- , (1969): *Mytologier*, Staffanstorp: Cavefors.
- Buchanan, Allen, Dan W. Brock, Norman Daniels & Daniel Wikler (1997): *From Chance to Choice. Genetics and Justice*, Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Bäck-Wiklund, Margareta & Thomas Johansson (red.) (2003): *Nätverksfamiljen. Modernitet och mångfald*, Stockholm: Natur och kultur.
- Celander-Jørgensen, Lena (2003): *Föräldraskap och vårdnadsansvar ur ett manligt genusperspektiv*, examensarbete i civilrätt, Stockholms universitet.
- Environmental Health Educators' Quarterly*, maj 2002, <http://sciencepark.mdanderson.org/cred/newsletters/2002-05.html> 050505.
- Fitzgerald, Jennifer (1998): "Geneticizing Disability: The Human Genome Project and the Commodification", i *Issues in Law & Medicine*, vol. 14, nr 2.
- Franklin, Sarah & Susan McKinnon (red.) (2001): *Relative Values: Reconfiguring Kinship Studies*. Durham, NC: Duke University Press.
- Genetiska fingeravtryck*, Ds 2004:35 <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/27189> 050524
- Genette, Gérard (1997): *Paratexts. Tresholds of interpretation*, Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Ginzburg, Carlo (1989): "Ledtrådar. Det teckentydande paradigmets rötter", i *Ledtrådar. Essäer om förbjuden kunskap och dold historia*, Stockholm: Häften för kritiska studier, s. 8–39.
- Hayles, Katherine N. (1998): "The Condition of Virtuality", i Peter Lunenfeld (red.), *The Digital Dialectic*, Cambridge, Mass: MIT Press, s. 68–94.
- (1999): *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature and Informatics*, Chicago, Ill.: Univ. of Chicago Press.
- Larsson Sjöberg, Kristina (2000): *Barndom i länkade familjesystem. Om samhörighet och åtskillnad*. Örebro: Örebro Studies 19.
- Meininger, Herman, *Parental Decisions After Prenatal Diagnosis of Foetal Defects*. Papper presenterat på 10th World Congress of the International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities, 8 juli 1996. Helsinki, Finland.
- Pinto Sherer, Theresa, *Can two men make a baby? Researchers say it's possible, but lawmakers must pave the way*. <http://archive.salon.com/mwt/feature/2001/01/31/eggs/print.html> 050505.
- Stock, Gregory (2002): *Redesigning humans: Our inevitable genetic future*, Boston: Houghton Mifflin.
- Technology, Teaching, and Learning*, kurs vid University of California, ht 2004 <http://tepservers.ucsd.edu/courses/tep203/fa04/b/classnotes/hoax.html> 050505
- Tatchell, Peter, "Not tickling Mugabe's fancy", *Tribune*, 971024.
- Wagner, Karin (2003): *Fotografi som digital bild. Narration och navigation i fyra nordiska konstverk*, Studies in Art and Architecture, 17. Diss. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Åsberg, Cecilia (2005): *Genetiska föreställningar. Mellan genus och gener i populär/vetenskapens visuella kulturer*, Linköping studies in arts and science, 303. Diss. Linköping: Tema genus, Linköpings universitet.

Konstprojekt

Anker, Suzanne, *Geneculture*, <http://www.geneculture.org/cmp/babies.shtml> 050505

Collins, Susan, *Tate in Space*, <http://www.tate.org.uk/space/default.htm> 050505

Samtal mellan Susan Collins och Jemima Rellie 040220

www.dshed.net/digest/04/content/week2/tate.pdf 050505

Piccinini, Patricia, *We are family*, <http://www.patriciapiccinini.net/> 050505

Shulgin, Alexei, *Electroboutique*, <http://www.electroboutique.com> 050505

Wong, Virgil, *GenoChoice*, <http://www.genochoice.com> 050505

Övriga webbsidor

Ivinson Memorial Hospital, <http://www.ivinsonhospital.org/> 050505

Mumsnet Web guide, <http://www.mumsnet.com/webguide/22.html> 050505

Museum of Hoaxes, <http://www.museumofhoaxes.com/hoaxsites.html> 050505

Nyack Hospital, <http://www.nyackhospital.org/default.htm> 050505

Bildreferens

W. Eugene Smith, *The walk to paradise garden*,

http://www.masters-of-photography.com/S/smith/smith_children_walking_full.html 050505

